

KOOLIUUENDUSLANE

HÕIMUPÄEVANUMBER

S I S U:

M. Sikkut. Uusi teid usuõpetuse käsitluses.
Töönäiteid.

Joh. Käis. Kooliuenduslaste töökavast.

Hõimupäevaks.

H. Valma. Vendade töötus.

Liivlaste laul.

Karjaste öhtulaul.

Miks sa sirbiga tulid põllule?

Vanasõnu.

O. Mantere. Õpetaja isiksuse mõju eeldusi.

Joh. Käis. Soomekeelse kooli- ja kasvatus-
teadusliku kirjanduse uudiseid.

1937

Nr. 8

KOOLIÜENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIÜENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 8.

Porikuu 1937.

4. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja
arvatud juuni ja juuli).

Tellimishind eraldi „Õpetajate Lehest“ 50 s. aastas.

Uusi teid usuõpetuse käsitluses.

M. Sikkut.

Nagu näha meie ametlikust usuõpetuse õppekava seletuskirjast, on nood õndsad ajad ammugi seljataga, mil koolmeister sammus klassituppa katekismus, testament ja lauluraamat kaenas ning algas hirmus tuupimine küsimiste-kostmiste näol, mida üks nüüdisaja pedagooge väga tabavalt nimetab „Petlema lastemõrvaks“ (F. Niebergall). Ka tänapäeva usuõpetuse lähtekohaks on Pühakiri, kuid meie lahendada jäägu probleem, kuidas seda ainet pakkuda, et õpetuse tagajärjed oleksid parimad. Seks peame tutvuma meil saadaval oleva usupedagoogilise kirjandusega. Põhjaneva tähtsusega teosed sel alal on Reukauf-Heyn'i „Evangelischer Religionsunterricht“, mis koosneb kümnest köitest. Eriti tähtis on dr. Reukauf'i kirjutatud esimene köide, mis käsitleb didaktilisi küsimusi. Teise köite autoriks on B. W. Bittorf. Selles käsitellakse metoodilisi küsimusi. Järgmised köited moodustavad preparatsioonidekogu piiblitlugudest ning kiriku-loost. Umbes samasisulised, kuid märksa lähemad on Thrändorf-Meltzer'i ja P. Staude preparatsioonid. Need teosed on ülesehitatud Herbart-Ziller'i formaalastmete põhimõttel, mida aga viimasel ajal enam hästi ei pooldata, sest formaalastmete liigsel tarvitusel usuõpetust liiga intellektualiseeritakse ja usuline apertseptsioon on raskendatud.

Laialdase kuulsuse on võitnud ka prof. Pfennigsdorf oma psühholoogiliste astmetega, vastandina Herbart-Ziller'i formaal-

astmete. Oma teoses „Wie lehren wir Evangelium“ seletab ta lähemalt nende psühholoogiliste astmete töölerakendamise võimalusi. Sellest on ilmunud ka lühike kokkuvõte Köögardal'i „Usuõpetuse metoodikas“ (lk. 9—13). Ka L. Raudkepi „Usuõpetuse lugemikku (III kl.)“ kuuluvas „Metoodikas“ on pikemalt kõnet nende Pfennigsdorf'i psühholoog. astmete tarvituselevõtmise võimalustest.

R. Kabisch oma raamatus „Wie lehren wir Religion“ eitab igasuguseid astmeid ja arutlusi loo lõpul. Ta rõhutab usuõpetuse aine käsitlemisel õpetaja hingestatud jutustamist. Ta lausub koguni nõnda: „Jutustamise ajal elasid õpilased pühas maailmas. Siis oli hääletu vaikus ja midagi oli silmis, mis vaatas kaugusse. Nüüd oleme jälle kooliruumis, ma olen õpetaja ja nemad õpilased, ja hakkab natuke igav.“ („Aabrami kutsumine“ R. Kabisch'i raamatust „Wie lehren ...“ on olemas Köögardal'i „Usuõpetuse metoodikas“ lk. 26). Kuid kõigi nende väljamaalimistega ei tohiks liialdada. Kabisch'i „jüngerist“ oleks nimetada E. ja O. Zurelleni, kes oma raamatus „Wie erzählen wir den Kindern die biblischen Geschichten“ otse romaane teevad piibli aineil. Eriti huvitav on lugeda lugu „Jeesus ja patune naine“, mis piiblis esineb vaid 14-salmise jutustisena (Lk. 7, 36—50), kuid mis Zurelleni raamatus võtab enese alla 11 lehekülge tihedalt trükitud teksti. Ei saa ka mainimata jätta H. Scharrelmann'i. Raamatutes „Herzhafter Unterricht“ ja „Weg zur Kraft“ käsitleb ta teiste ainete kõrval ka piibli lugusid. Need on küll osalt mõeldud kuue-seitsmeaastastele mudilastele, kuid tunduvad siiski pilgetena. Nii näiteks Jakobi ja Eesavi loos käivad poisid leeris, saavad jõuluks pikad püksid ja hõbetaskukella. Või jälle pattulangemise loos loobivad tänavapoisid kividega ingleid. Ristija Johannese loos loeb vana Matteus ajalehte, inimesed kihutavad mööda autos, jalgratastel ja tänavaraudtee vagunid on tulvil — sakslasi. Või lõbus Elieeser mängib löötspillit ja palju muud sarnast. Säärast asja on üks pedagoog väga tabavalt nimetanud „piiblisse“ puutükikeste, kõrte ja prahi kandmiseks, selle asemel, et sealt välja manada kuld ning kalliskivid, mis seal peidul.“

Kuid leidub ka pedagooge, kes otse klassikaliselt oskavad täiendada piibliteksti, jäädes seejuures täielikult Pühakirja alusele. Nii väärisksid tähelepanu Gottfr. Fankhauser'i teosed. Toon allpool näite sellele autori raamatust „Die bibl. Geschichte in Sonntagsschule u. Religionsstunde“, mis kannab pealkirja „Üks päev

Jumala eesõuedes“. Ilusaid näiteid, kuidas teha suupäraseks väikestele piiblitlugusid, leidub M. Paul'i raamatus „Für Herz u. Gemüt der Kleinen“, A. Petersen'i „Frohe Religionsstunden“ (näide Köögardal'i „Algk. usuõp. met.“, lk. 36) ja Ed. Tennmann'i usuõpetuse lugemikkudes. Lapsed üldiselt armastavad kuulata ilusaid jutte, nii ka usuõpetuse tunnis, kuid nad jäävad passiivseks, kui loole ei järgne arutelu, millest ka nemad saaksid osa võtta, küsides ja avaldades oma arvamisi. Erilist tähelepanu väärisksid nn. töökooli pooldajate teosed, nagu E. Heywang, O. Eberhard ja teised. O. Eberhard'i raamatud „Arbeitsschulmäßiger Religionsunterricht“ ja „Lebendiger Religionsunterricht“ moodustavad kogumiku usuõpetuse tunde parimaillt saksa kooliuuendusel. Tulusaid näpunäiteid, eriti prohvetite käsitlemisel, saab M. Arike'se raamatust „Uusi teid algõpetuses“. Samuti on suureks hõlbustuseks usuõpetuse töökavade koostamisel ja usu-pedag. kirjandusega tutvumisel koolinõunik J. Langu raamat „Usuõpetuse töökavad algkoolile“.

(Omalt poolt soovitage õpetajaile põhjalikku ja huvitavat teost usuõpetuse metoodika alalt: „Martti Haavio. Koulun uskonnonopetus“ 288 lk. K./ü. Otava, Helsingi. 1936. Hind 48 Smk. = 4 kr. Toim.).

Töönäiteid.

1. Üks päev Jumala eesõuedes.

(G. Fankhauser, „Bibl. Gesch. in Sonntagssch.“, lk. 94).

Sest üks päeva Sinu õuedes on parem kui muid tuhat.

Ps. 84.

Asüme Saalomoni-aegse templi eesõue. On hingamispäeva varane hommikutund. Videviku taganedes löövad särama kullatud sambad ja kuplid, kõikjal valitseb veel vaikus. Ainult kaks mantlitesse mähitud mehekogu käivad peasissekäigu ees edasi-tagasi. Need on templivahid, kes ka õösi ei lahku Jumalakojust (1. ajar. 9, 27). Suurel põletusohvrialtari löömab nõrk tuluke. Taevas lööb idas õlimäe kohal punetama. Seal kõlab üle uinuva vaikuse läbilõikav pasunahääli. Samal hetkel avaneb templi peauks. Peagi algab elav liikumine kodades, mis asetsevad ümber templi eesõue. Ilmuvad nähtavale mehed pikkades valgetes mantlites. Need on preestrid ja leviidid, kelle kord täna templis jumalateenistust pidada. Nad käivad ringi askeldades. Eesõue väravad avatakse, õu koristatakse. Vasest pesemisastja juures (1. Kun. 7, 23—26), suure altari ja templi vahe peal, pesevad end mõned preestrid ja tõmbavad endale selga pimestavalt valged linased kuued, sest puhastena peavad nad minema oma Jumala ette, teda teenima.

Üks preestritest astub üles trepist põletamisohvri alatri juurde. Ta kohendab origiga poolpõlenud tulitukke, tõmbab tuha labidale ja raputab selle alatri kõrvale (3. Moos. 6, 3—5). Siis lisab ta puid tulele, mida toimetab kohale üks leviit. Kui preester on riietunud uuesti oma argipäevakuube, eemaldab ta tuha ühes suures katlas. Kaks leviiti toovad kaks tallekest, sest hingamispäeval peab toodama põletamisohvriks hommikul kaks ja õhtul kaks lammast, kuna äripäeviti ohverdatakse vaid üks (4. Moos. 23, 3—9). Üks preestritest tuleb sinna, asetab käe ühe tallekese pea peale, mis peab tähendama: „See loom on nüüd pühendatud Jehoovale“ ja tapab esiteks ühe, siis teise. Üks preester laseb niriseda verel kuldsele pannile, mida ta hoiab oma käes, ja piserdab vere altarile. Nahk nülitakse, liha lõigatakse tükkideks. Sisikond ja kintsud pestakse suures nõus, mis seisab ratastel pesemisenõu juures. Nüüd asetatakse kõik, välja arvatud nahk, altarile põletusohvriks. See on Jahvele magusaks haistmiseks! Tuli ohvrialtaril põleb vahetpidamata ööd kui päeva. See on igaveseks seletuseks, et: „meie kuu- lume Sulle, Jahvee, ja Sina oled meie Jumal, keda me teenime vahetpidamata.“ Ja Jumala vastus on seejuures: „Minu arm olgu Sinuga igavesti!“

Äkki kuulduv võimas pasunahääli. Pasunapuhujate koor, moodustatud Leevi soost pühadest lauljatest ja pasunapuhujatest, puhuvad märguande- deks, et on algamas suur hingamispäeva-kogumine palvele (3. Moos. 23₉). Peagi voolab inimesi igast väravast, kõik kogunevad suitseva ohvrialtari ette ja jäävad peatuma sinna aukartuses. Nüüd ilmub ka kuningas Saalomon, mitte ehitud kuues, vaid lihtses maani ulatuvas rüüs. Ta astub kõrgele vasktooli (2. Ajar. 6, 13), mitte seks, et kõnelda rahvale, vaid ta heidab maha põlvili ja palub laalilaotatud käsil — ja rahvas järgib tema eeskujule. Vih- mase ilmaga koguneb rahvas kaetud telki, nn. hingamispäeva katte alla (2. Kun. 16, 18). Kuningas, tema äraolekul preester, loeb palveid ja rahvas ütleb „Aamen!“

Vahelduseks palvetele kõlab ühest kojast vägev meestelaul: „Halle- luuja, kiitke Issanda nime, kiitke, te Jumala sulased, kes te Jumala kijas seisate, Jahvee eeskodades! Kiitke teda, sest tema on helde, kiitke tema nime, sest ta on armuline!“ (Ps. 135). Laulu saadab kandli- ja naablimäng, mis iga üksiku salmi vahel paisub võimsaks kohinaks. Koor koosneb mõne- sajast lauljast Leevi soost, kes seda suurepäraselt hingamispäeva laulu lau- lavad. Üldse on 4000 püha lauljat, kes 24 laulumestri õpetusel ja juha- tusel vaheldumisi aitavad kaunistada templi jumalateenistust. Tähtsamad laulumestrid olid ülemlauljad Assaf, Heman ja Gedutun. Suuremalt osalt jaguneb koor kahte leeri, kes seisavad teineteise vastu ja laulavad vaheldu- misi. Lõpulauluna laulavad nad Ps. 67. I koor: Jumal olgu meile armuline ja õnnistagu meid. — II koor: Tema pale paistku meie juures. (Vahe- mäng.) — I k.: Et me mõistaksime maa peal Sinu teid. — II k.: Kõigi paganate juures Sinu pühadust. — I k.: Sind peavad kiitma rahvad. — II k.: Sind kiitku kõik rahvad. (Vahemäng.) — I k.: Maa on meile oma õnnistust jaganud. — II k.: Meid õnnistagu Jahvee, meie Jumal. — I + II k.: Jumal õnnistagu meid, et kõik maailma otsad võtaksid karta teda.

Nüüd lahkub rahvas, kõik ruttavad koju, et pühitseda hingamispäeva omaste keskel. Seal istuvad mõningad preestrid laua juures einel, mis koos- neb leivast ja veinist. See on püha söömaaeg, nad söövad ettepanemisleibu,

mis täna võetud ettepanemisleivalaualt kõige pühamas paigas ja asendatud värskete leibadega. Ei keegi muu kui preestrid, Jumala sulased, tohivad neid süüa (3. Moos. 24, 9; Mt. 12, 4), sest nemad kuuluvad Jumalale. Nende ettepanemisleibade asetamisega Jumala ette tunnistab Iisrael: „Ainult Sinult saame igapäevase leiva, tänu olgu Sulle selle eest.“

Seal kutsutakse üks preester kõrvale. Keegi soovib kõnelda temaga. Mehel on käekõrval kitsetall ja mahalöödud silmil seletab ta preestrile oma asja: Naabri järelevalveta kari on tulnud tema põllule. Ta on eemale peletanud loomad kividega ja mullatükkidega. Vihas on ta naabrit sajanud ja lubanud surnuks lüüa loomad kividega, kui see peaks veel korduma (3. Moos. 5, 1—4). See asjaolu riisus temalt unerahu. Nüüd tahab ta heaks teha oma süü. Preester olgu hea ja tapku see kits lepitus-(süü-)ohvriks, et ta saaks vabaks oma süüst, et ta võiks silmi vaadata oma naabrile rahuliku südamega ja pühitseda hingamispäeva. Loom viiakse altari juurde. Kahetseja mees asetab käe looma pea peale ning annab ühtlasi sellega loomale edasi oma süü. Seepeale tapetakse loom. Preester tõmbab sõrmega veidi verd altarisarvedele, ülejäänud osa kallatakse altari kõrvale. Kui mees näeb voolamas verd, peab ta mõtlema: „Õieti oleksin pidanud surema mina, sest et ma olen patustanud püha Jumala ees, omas helduses lubab aga Jumal tappa selle looma minu asemel.“

Palju inimesi ilmub sinna päeva jooksul, et tuua ohvrit Jumalale. Teiste seas torkab silma mees kurbtõsise näoga. Preester kutsub tema kõrvale ja küsib kaastundlikult tema süü järele. Mees puistab oma südame Jumala sulase ette. Tema südametunnistus piinab teda ikka järjest. „Mis oled Sa siis teinud? Varastanud, valetanud, vandunud või koguni — tapnud?“ — „Ei, midagi sarnast, ma ei ole eriti jämedalt patustanud, aga ma olen siiski halb, olen mõtte, sõnade ja tegudega palju patustanud püha Jumala, Jahvee ees. Mu südametunnistus rõhub mind surnuks, kui ma ei leia lepitust ja andeksandmist. Mis pean ma tegema?“ Seal sõnab preester lahkesti: „Vaata, ka säärase juhu on on ette näinud Jahvee (3. Moos. 5, 17). Võta üks jäär ja ohverda see süüohvriks — ja Jumal andestab Sulle su patud.“ Mees läheb välja eesõue ette, kus on müügivalmis alati ohvriloomi neile, kes tulevad kaugelt. Ta valib ühe ilusa rasvase jäära ning maksab meelsasti kõrge hinna, mida nõuab müüja, sest ta mõtleb: lahti saada pahast südametunnistusest on enam väärt kui see jäär. Ja kui on voolanud jäära veri, kinnitab preester mehele: „Nüüd on Jumal sulle andestanud su patud.“ Ja rahumeelega läheb mees koju. Kui südametunnistus teda uuesti piinab, siis mõtleb ta tema eest valatud talleverele, või ta toob uuesti kindlustuseks ohvrijäära Jumalale.

Seal seisab üks vaene naine ja tahab ohverdada kaht noort tuvikest (3. Moos. 12, 8). Talle on sündinud poeglaps viie nädala eest, nüüd on ta esimene käik templisse. Kuigi tal puudub võimalus tuua ohvriks Jumalale rasvane lammas, on ta sellest hoolimata Jumala ees sama hea kui teisedki, kes ohverdavad rasvase lamba. Need kaks tuvikest, mis tänus ja armastuses toodud, on Jumalale sama armsad kui tapaloomgi.

Ühe elatanud mehe südant vaevab vana patt. Aastate eest usaldas talle üks lesknaine hoiule oma raha, millest ta kõrvaldas ühe osa. Seda on ta nüüd heaks teinud, makstes mõne päeva eest naise lastele kõik protsenti-

dega tagasi ja lisades juurde veel ühe viiendiku osa (3. Moos. 5, 20—26). Aga ta tunneb, et ta on patustanud ka Jumala ees, kuna ta tahaks ometi surra lepitatud südametunnistusega. Seepärast on ta tulnud kaugelt, et tuua süüohvriks Jumalale üks jää. — Kui palju raiskavad inimesed, et ainult lahti saada patust ja süüst.

Ühest kojast kuulduv valju, rõõmsat kõnet, mis katkestatakse vahetevahel lõbusa lauluga. Mis seal siis on? Ühe pika laua ümber on aset võtnud arvurikas perekond: auväärne isa, elatanud ema, pojad, tütreid, lastelapsed. Vanemad pühitsevad kuldpulmi. Jumal on neid õnnistanud ja hoidnud viiekümne aasta jooksul, mil nad ühes elanud. Seepärast on nad tulnud teda kiitma ja tema ees rõõmustuma. Nad on toonud tänuohvriks ühe jäära (3. Moos. 3, 1). Kui loom tapeti, valas preester looma vere altari kõrvale, rasv asetati aga altarile ning põletati. Rinnatükk ja parempoolne edekints anti ohvrit toimivale preestrile. Ülejäänud osa ohvriloomast keedeti ja ohverdajad söid seda nüüd pühakoja läheduses, olles rõõmsad ühisel söömaajal. Nad pühitsevad söömaaega ühtlasi koos oma Jumalaga (5. Moos. 12, 7). Üks tütardest on võtnud suure tüki liha ja viib selle välja, et seda jaotada vaestele, kes istuvad läheduses. Kõik ohver peab söödama täna, igatahes ei tohi sellest säilida kübetki kolmandaks päevaks, sest püha ohvriliha ei tohi minna haisema ega muutuda roojaseks.

Järjest astuvad õue uued salgad inimesi. Ühed kavatsevad ohverdada, teised tulevad, et paluda, nagu kord Hanna, pärast Peetrus ja Johannes. Arvurikastes kodades ühes arvukate kõrvalruumidega on võimalus üksikuks ja ühiseks palveks. Suures lahtises kojas loeb üks preestrist seaduseraamatust. Teisest kostub kandlemäng ja laul. Üks laulumeister kannab ette eneseloodud salme.

Läheneb õhtu. Damaskuse ja Jaffa väravate kohal laskub üha madalamale päike, küngastel hõljub kuldne sära. Valmistutakse õhtusele tapaohvriks. Nüüd on käes suitsetamistund. Üks preestrist võtab süsi kuldsele pannile põletusohvrialtarilt ja kannab selle pühasse paika kuldsele suitsetamisaltarile, mis seisab kõige pühama paiga eel ning palub. Teine preester toob peenekstambitud suitsetamisaine, mis valmistatud täpselt Jumala eeskirjade järgi (2. Moos. 30, 34—37) ja sisaldab viirukit, balaami, kalbanat ning teisi lõhnavaid rohtusid ja puistab selle hõõgivatele sütele, lugedes sealjuures palveid. Peen lõhn laotub pühast paigas ja tungib eesõuegi. Nii nagu suits taeva poole kerkib, nii peavad ka üles tõusma taeva inimeste palved — Jumala ette. Nii meeldiv, nagu on viirukisuits, olgu ka Jumala ees tema laste palved. Selle pühaliku toimingu kestel seisab rahvas väljas ja palub (Lk. 1, 10): „Saagu mu palve valmistatud kui suitsetamisrohi su palge ees, ja mu käte ülestõstmine kui õhtune roaohver“ (Ps. 141, 2).

Vahepeal on loojenenud päike. Võimas pasunahäääl kuulutab, et hingamispäev on lõpul. Kiites ja tänades lahkub rahvas. Kui palju head ja ilusat on nad nautinud täna! Nii mõnigi rändas hommikul raske südamega ja piinatud südametunnistusega üles templisse. Nüüd võib ta koju minna lohutatuna ning kerge südamega. Kuis armastab Jumal oma rahvast! Õndsad on need, kes teda usaldavad. Jah, üks päev Sinu eesõuedes on parem kui muid tuhat! Tuhat päeva veedetud rahutuses, patust ning mures!

(Järgneb.)

Kooliuuenduslaste töökavast.

J o h. K ä i s.

Jälgides juhtivate isikute mõtteavaldusi koolitöö lähemate ülesannete kohta peaks üsna selge olema, et uus kooliaasta algab kasvatustöö süvendamise, õigemini kogu kooli sisemise töö elustamise, uuendamise tähe all. Iga kooliuuenduslane, iga teadlik õpetaja võib sellest rahuldust tunda, sest uuendustööd tuleb hoogsalt, mitmekülgsest arendada, kui me tahame anda oma rahvale uue aja haridust ja kujundada oma kooli uue aja, sõna parimas mõttes moodsaks kooliks, nagu seda näeme teistel kultuurrahvastel demokraatlikes maades.

Kuid õpetajaile tekib siin ka uusi tõsiseid ülesandeid. E. õ. Liidu pedag. toimkonnal oligi soov möödunud suvel ühtaegu kavatsatud pedag. nädalaga pidada ka kooliuuendusrühma töökoosolekuid. Et aga pedag. nädal välistel põhjustel ei saanud teoks, tuli edasi lükata soodsa võimaluseni ka kooliuuendusrühma liikmete kokkutulek. Seni aga püüame selgitada mõningaid tööülesandeid „Kooliuuenduselase“ kaudu.

1. Et eduka kasvatustöö tähtsamaks eelduseks on kasvandiku vaimu ja hinge tundmine, siis peame küll esikohale seadma õpilaste tundmise probleemi. See ülesanne pole kooliuuenduslastele tundmata, sest 1933. ja 1934. a. olid korraldatud erikursused õpilaste tundmise meetodite selgitamiseks. Neist kursustest võtsid osa väga paljud kooliuuendusrühma liikmedki. Juba siis tekkis mõte, et õpilaste tundmaõppimist tuleks seada laiemale alusele ja toimetada vaatlusi suuremas ulatuses. Soovijad saidki vastavad vaatlusvihud, kuid neid tuli täidetult tagasi üsna vähe. Nähtavasti oli asi veel uudne ja ka mitmed teised ülesanded takistasid seda vaatlustööd.

Nüüd oleks aeg taas jätkata psühholoogilisi vaatlusi oma koolis. Vaatlustööks kasutagem esialgu sama meetodit ja kava, millega tutvuti juba mainitud kursustel. See kava, mille koostajaks on nende ridade kirjutaja, ühes seletuskirjaga, on saadaval trükitult: „Õpilase individuaalsuse vihik“ (hind 10 snt.) ja „Vaatluskava õpilase individuaalsuse tundmiseks“ (seletuskiri, ainult õpetajale, hind 15 snt.; mõlemad „Töökooli“ kirjastusel). Töökorraldus oleks siis järgmine.

1) Õpetaja, kes soovib vaatlusi sooritada, hangib mainitud

„Vaatluskava“ (1 eks.) ja „õpilase individuaalsuse vihikuid“ (igale õpilasele).

- 2) Vaadeldakse kõiki õpilasi klassis, mitte üksikuid.
- 3) Vaatlusi alustatagu võimalikult peatselt õppetöö alguses.
- 4) Täidetud vaatlusvihikud saadetakse 15. maiks 1938. a. E. Õ. Liidu ped. toimkonnale kokkuvõtete tegemiseks. Hiljemini vihikud tagastatakse koolidele.
- 5) On soovitatav, et teatavas koolis vaadeldakse vähemalt kaht klassi — 1. ja 6. õppeaastat. Kui vaadeldakse veelgi kolmandat klassi, siis olgu see 4. õppeaasta. Rohkem esialgu pole tarvis. Ühed ja samad õppeaastad võimaldavad üldkokkuvõtte tegemist.

Kahjuks pole E. Õ. Liidul võimalust varustada kõiki vaatlejaid vaatlusmaterjaliga maksuta, kuid vihikute tellimisel „Kooliuuenduslase“ toimetuse kaudu saadakse 20% hinnaalandust.

Kui kooliuuenduslased tõsiselt suhtuvad sellesse ülesandesse, siis võib loota üsna laialdast vaatlustööd õpilaste tundmaõppimiseks.

Juhtudel, kui ei suudeta teostada tervete klasside vaatlust, on soovitatav üksikute, näit. raskete laste vaatlemine, kuid loomulikult ei saa neid vaatlusi kasutada üldkokkuvõtteks.

2. Vaatlusi tuleks täiendada arenemistestiga (intelligentsustestiga). Selle teostamiseks on vajalik erikursus, mis korraldatakse (arvatavasti eeloleval jõuluvaheajal) neile õpetajale, kes testida soovivad.

Oleks soovitatav, et kõik kooliuuenduslased, kes asuvad vaatlustööle, registreeruksid E. Õ. Liidu teadusliku sekretäri kaudu (aadress: Tartu, Tähe 77-3).

3. Õppetöö alal on soovitatav üldõpetuse süvendamine. Et järgneva Eesti-Soome koolikongressi puhul tuleb korraldada Eesti koolinäitus, siis oleks töö ka tähtis praktiline eesmärk — ettevalmistus koolinäitusele. Kirjandust üldõpetuse alalt on meil teataval määral olemas. Mainigem siin järgmisi töid:

1. Uusi teid algõpetuses I ja II (kaks osa teemade tegeliku läbitöötamisega. Uus trükk ettevalmistusel).
2. J. Parijõgi jt. Üldõpetus Rakvere õpetajateseminaris.
3. A. Oengo-Johanson. Üldõpetuse töökava maakoolidele.
4. Teel töökoolile VI (mõnede teemade läbitöötus liitklassis).
5. G. Reial. Üldõpetus, ainesüsteem, klassisüsteem. (Pedagoo-

giline aastaraamat II. Sealsamas on juhatatud ka võõrkeelset kirjandust).

Pääle nõ. jooksvate üldõpetuse teemade valigem mõned, mille läbitöötusele tuleks panna erilist rõhku ja pühendada tavalisest rohkem aega. Neid võiks siis tuleval õppeaastal veel kord põhjalikult käsitleda ja viimistella, nii et neist saaks eeskujulik näide üldõpetusest (koolinäitus tuleb arvatavasti 1939. a.).

Koolinäituse sisustamisel oleks tähtis ka esitada üldõpetuse teemade koduloolise ehk vaateõpetusliku õppejutu osa, millest hargneb kogu õppetöö vastaval teemal. Samuti on soovitatav iga teema kohta koostada läbitöötuse skeem, mis annab selge ülevaate töökäigust ja sisust. Igal juhul tuleb mees pidada, et eelolev koolinäitus seab eesti koolile tõsise ülesande, mille peame hästi sooritama.

4. Teiseks metoodilise töö alaks võtkem indiv. tööviisi tööjuhataste (menetlusega. Siingi pääle muu valigem teema, mida võib antud olukorras käsitleda eeskujulikult mitmekülgset õpilaste isetegevuse mõttes. Õpilastöödele — brošüüridele lisaks valmistagem ka kokkuvõtteid ühistundidest, kordamisest, kontrollimisest jne., mis kõik moodustaks terviku.

Põhiteoseks ind. tööviisi alal on nende ridade kirjutaja „Isetegevus ja inidiv. tööviis“, rohkesti üksikartikleid leidub „Kasvatuses“ (alates 1930. a-st), „Kooliuuenduslases“.

Käesolevate ridade kirjutaja on alati valmis katsetöö näiteid läbi vaatama ja saatma tutvumiseks teistele kooliuuenduslastele, nagu seda juba varemgi on praktiseeritud.

Esiolgu piirdume nende ülesannetega, uusi tööteemasid toome edaspidi.

Lõppeks tahaksin veel rõhutada, et uuendusliku töö edu ja tõhusust aitaks mitmeti tõsta õpetajate-kooliuuenduslaste tööringide moodustamine kohalike õpetajateühingute juures. See tooks ka elavust õpetajate organisatsioonide tegevusse.

Seepärast: jõudu ja edu tööle!

Hõimunurk.

Hõimupäevadeks.

Käesolevas numbris pidid ilmuma ka järgmised kirjutused: H. R a j a m a a. Hõimukõne algkoolidele. — J. K ä o s a a r. Lugu sambla elujõust. — J. P a r i j õ g i. Meie kool loob hõimusuhteid

soome õpilastega. Välistel põhjustel aga ilmusid need teisel ja on juba asutus „Fenno-Ugria“ poolt koolidele saadetud. Lisaks sellele toome siin mõningaid aineid õpilaste ettekanneteks hõimupäeval. Hõimutööst vt. ka „Kasvatus“ nr. 7 — 1937.

Vendade töotus.

H. Valma.

MUISTE.

*Kord kaugel igihallil a'al
Kaks venda lahkusid.
Neist ühel sihiks põhjapiir
Ja teisel lõunapäikse kiir;
Nii teele asusid.*

*Kuid sünnikoha rajal veel
Kord hetkeks peatusid.
Kätt teineteisel surusid
Ja südamlikult sõnasid, —
Vend vennal' töotasid:*

*„Vend, saatusest on määratud
Meil' teisel' teine tee. —
Meil tuleb lahus rännata,
Uut kodupaika otsida, —
Vend võõras vennale.*

*Kuid olgu nii: üht ikkagi
Me meeles peame:
Kus iial lähme, oleme,
Kus võitleme või töötame —
Truuks jääme endale!*

*Nii möödus põlvi sada,
Siis veres tuksatas:
Hõim otsis hõimu rada
Aegade hämaras.*

*Ent kaugel olid rajad,
Kus hõimud asumas.
Vast ainult hõikekajad
Siit sinna kõlamas.*

*Mis meis on osa jumalast,
See tulgu mõjule!
Mis meie hinges kodumaist,
Mis meis on esivanemaist,
See jäägu ausse!*

*See meie töotus taevale,
Nii vanne vennale.
See põlvest põlve püsigu,
Poeg seda isalt küsigu,
Vend õelgu vellele!*

*Kui sada põlve möödunud,
Hõim hõimu otsigu.
Sest töotusest siis tuntagu,
Kas omane on otsitu,
Kas veri veatu.“*

*Siis vendel mõõgad välkusid,
Relv relva puudutas.
Nii vennatöötust vandusid,
Siis saatusele andusid,
Mis vennad lahutas.*

NUUD.

*Kuid siiski — tunded soojad
On vendi vallanud;
Kui kevadevee ojad
Nad jää on tallanud.*

*Mis kord on töötatud,
See püsind tänini;
Mis hinges äratatud,
On võimas koguni.*

Seepärast hoogsalt haarab
 Nüüd rahvaid hõimuhõik.
 See tuleviku määrab,
 See vallutand meid kõik!

Üks rahvas nagu teine
 Täis elujõudu, tuld!
 Las olla saatus jäine,
 Meil tänapäev on kuld!

Nüüd sirutame käed
 Vend vastu vennale.

Meid viigu õilsad väed
 Üheskoos õnnele!

Kui soome-ugri hõimud
 Nüüd uuest' töötame:
 Mis kuulsid muistsed
 vaimud,

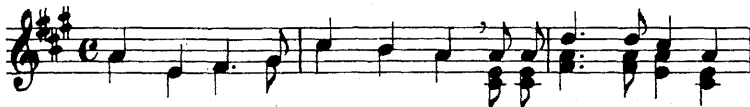
See jäägu ausse!
 See jäägu põlvi palju
 Veel pühalt püsima!
 Siis seisame kui kalju
 Kõik vaba rahvana.

RÄNDALIZ LOUL.

Liivlaste laul.

Elavalt.

M. Härma.

1. Rän - da - kēl min je - ma - kēl, pi-vā min - nōn um sin
 1. Lii - vi - keel mu e - ma - keel, pū-ha mul - le on su

ēl! Kis võib rān - da - kiel - dō un - nō, u - nub
 hāäl! Kes võib lii - vi keelt u - nus - ta, u - nus-

ka entš je-ma sōn - nō, u-nub ka entš je-ma sōn - - nō.
 tab ka e - ma sō - na, u-nus-tab ka e - ma sō - - na.

2. Rändakieldō rōkandist
 vana līvōd rāndalist,
 rāndakielsō lolōd lōlist,
 rāndakielsō Jumalt pōlist.

2. Liivi keelt küll rāäkisid
 vanād rannaliivlased,
 liivi keeles laulud laulsid,
 Jumalatki ikka palusid.

3. Rāndakieldō rōkandōm
 siepierast ja ārmastōm,
 volmō sellist kui mād izad —
 līvōd neiku kivid vizad.

3. Liivi keelt nüüd rāäkigem
 ja ka teda armastagem,
 olgem nii kui meie isad —
 liivlased kui kivid visad.

Karjaste õhtulaul.

Algretto.

Antti Rytönen.

Otto Kotilainen.

1. Pai-me-net ne lai - tu - mel-la pai-men - ta - vat kar - jaa,
1. Kar - ja-poi - sid ko - gu päe - va hoid-nud met-sas kar - ja:

me - sikämnen kan - ka-ha - la et - sii met - tä, mar - jaa.
ka - ru kon-tab puu-de va - hel, ot-sib mett ja mar - ja.

Tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu!

2. *Kilin kalin, kilin kalin karjankellot soivat,
illan säteet paimenille kotikutsun toivat.
Tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu!*
3. *Satuja soi paimenille metsä myöhään, varhain,
ylvähät on metsän majat, kotiliesi parhain.
Tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu!*
2. *Tilla, tolla, killa kolla karjakellad löövad,
muksa maksa, niksa naksa loomad rohtu söövad.
Tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu!*
3. *Päike vajub metsa taha, töötab minna looja,
ütleb karjal': - minge koju, lapsed tuppa sooja.
Tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu, tuu!*

Eesti keelde A. Ploompuu.

Miks sa sirbiga tulid põllule?

Ungari rahvaviis.

1. Miks sir - bi - ga tulid põl - lul? O - led nõrk veel,
2. Na - gu küü - nal ma kus - tu - mas Ä - ra pelga,

- mu roo - - si - - ke. Kui lõi - kad sõr - me kal - li -
et hai - ge ma. Mu sü - da ai - nult mur - du -

- ke, kes küp - se - - tab mu leivak - - se
mas, ei kustki sel - leks roh - tu saa

Vanasõnu.

Sananlaskuja.

1. Ei kaikki suuhun, minkä silmä näkee.	Ei kõik suhu, mida silm näeb.
2. Ei kavaluus kauas auta.	Ei salakavalus kaua aita.
3. Kaksi kaunista kesällä: lehti puussa, ruoho maassa, tuo- men kukka kolmantena.	Kaks kaunist on suvel: leht puus, rohi maas, toominga õis kolmandana.
4. Kevätsade kasvattaa, syys- sade kadottaa.	Kevadsadu kasvatab, sügissadu kaotab (minetab).
5. Älä keitä, ennenkuin katti- lan saat.	Ära keeda, enne kui katla saad.
6. Niin metsä vastaa, kuin sinne huudetaan.	Nii mets vastab, kuidas sinna hüütakse.
7. Työ miehen kunnia.	Töö mehe au.
8. Työ tekijäänsä kiittää.	Töö tegijat kiidab.
9. Parempa pieni anti kuin suuri lupaus.	Parem väike and kui suur lubadus.
10. Aamu on iltaa viisampi.	Hommik on õhtust targem.

Õpetaja isiksuse mõju eeldusi.

Soome koolivalitsuse peadirektori O. M a n t e r e kõnest
Õpetajate Edasiharimisühingu kursustel augustis 1937. a.
Helsingis.

Opettajaeritin persoonallisuudella, varsinkin kun ajatellaan
hänenen vaikutustaan oppilaan koko henkisen rakenteen muovautu-
tema mõju vaimse struktuurikujundamise
miseen, on ensiarvoinen merkitys.

Opettajatähtsusn luontaisilla lahjoilla, hänen taipumuksellaan opet-
loomupäraseil andeil kalduvustel
tajaen ja kasvattajan tehtävään on epäilemättä ratkaiseva merki-
ülesandesse kahtlemata otsustav
tys hänen työnsä onnistumiseen. Niiden puuttumista ei voida mil-
puudumist

lään korvata. Toiselta puolen on syytä, kuten professori Hollo
asendada põhjust
eräässä äsken julkaisemassaan kirjoitelmassa on tehnyt, varoit-
avaldatud hoiatada
taa yksipuolisesti ja liioitellen korostamasta sitä käsitystä, että
ühekiülgselt rõhutamast

opettajan persoonallisuus on kaikki kaikessa, »ettei sen lisäksi
tarvita mitään menetlemään, oppilaiden olemukseen eikä oikeas-
taan myöskään opetusaineeseen perehtymistä, koska tuo vapaa ja
ka (ei) süvenemist

suvereeninen persoonallisuus muka kykenee kirvoittamaan kaiken
nagu suudab vabastada, anda

kulloinkin tarvittavan omista syvyyksistään.» »Opetuksen todel-
kunagi oma sügavustest

linen onnistuminen», sanoo Hollo mielestäni oikein, »on ajatel-
ütleh õigesti mõeldav

tava varmojen tietojen, hyvän opetusmenetelmän, hyvän oppi-
kindlate

laantuntemuksen ja jatkuvan persoonallisen kulttuurin kiinte-
kindlast

ästä yhteistoiminnasta johtuvaksi.»

Näin epäilemättä asia on, ja yhtä suuressa määrässä ajatel-
taessa opettajan opetuksellista tai kasvatuksellista tehtävää, joita
ei koskaan voidakaan toisistaan täysin erottaa. Luonnonlahjat
kunagi teineteisest täiesti lahutada

ovat välttämätön edellytys, mutta niiden tarkoituksenmukainen
otstarbekohane

muokkaaminen ja kehittäminen on välttämätöntä, jotta ne tulevat
harimine arendamine et

täysin käyttökelpoisiksi. Näin ajatellen havaitaan, miten tärke-
mõeldes märgatakse kui tähtsaks
äksi, koulun sisäiseen uudistukseen pyrittäessä, muodostuu kysy-
püüdes
mys opettajain valmistamisesta tehtäväänsä ja heidän jatku-
vista opinnoistaan sekä myös kysymys oikeiden, psykologisesti
pätevien opetus- ja kasvatustieteiden löytämisestä.

Soomekeelse kooli- ja kasvatusteadusliku kirjanduse uudiseid.

J o h. K ä i s.

(Vt. „Kooliuuenduslane“ 1937 — nr. 2 ja 6.)

Tulemusrikka hõimutöö eelduseks on oma vennasrahva kul-
tuuri mitmekülgne tundmine. Eesti õpetajaid võiks küll kõige
rohkem huvitada kooli- ja kasvatuse teisel pool Soome lahte.
Selleks aga on vaja tunda soome kooli- ja kasvatusteaduslikku
kirjandust, mis meie omaga võrreldes on mitmekesisem ja rik-
kam. Ka kajastub selles elav uuendusliikumine, mis Soome kooli-
elus kiiresti laieneb ja süveneb. Lisaks eelmistele ülevaadetele
juhime siingi tähelepanu mõningaile soomekeelsele uudisteostele.

1. *Jaakko Korpikallio*. Yksilön ja kansalaisen
kasvatus Englannissa. 339 lk.

See põhjalik raamat annab hää ülevaate Inglismaa kasvatus-
oludest ja nende arenemiskäigust. Kasvatuse-koolitöö kõrgeim ees-
märk on Inglismaal inimese individuaalsete võimete arendamine
isiksuseks ja vabaks täiuslikuks kodanikuks. Seda eesmärki on
taotlenud kõik Inglismaa kasvatusautoriteedid aastasadade jook-
sul. Nende aateid ja tööd selgitabki raamat põhjalikult. Raamatu
keel on ladus ja kergesti loetav.

2. *U. U. Seppä*. Oppilaiden itsehallinta Suomen
oppikouluissa. 302 lk. Hind 45 Smk.

Teos annab üksikasjalise pildi õpilaste omavalitsuse tekki-
misest ja arenemisest Soome keskkoolides ning hindab selle mee-
todi teostamisvõimalusi ja kasvatuslikku tähtsust koolis. Kogu töö
on kasvanud autori isiklikest kogemustest ja uurimustest Soome
koolides ja on seepärast eriti huvitav eesti koolitegelastelegi.

3. *Hannes Salovaara*. Poikain edessä. 198 lk. Hind
35 Smk.

Raamat, mille autoriks on erksa vaimuga koolijuhataja, sisaldab rea koolikõnesid kasvatuslikele teemadele (näit. töötgemine ja rõõm, oma vastutus, hää käitumine, isamaa-armastus ja seaduseaustamine, tervis, töö ja tulevik jne.), samuti „isa ja poja“ keskustelusid niisugusel ainel, nagu emadepäev, naisküsimus, kooliteadmised jne. Juba sellest lühikesest sisu-ülevaatest võib näha, et raamat pakub huvi igale kasvatajale, eriti aga klassijuhatajale.

4. *Martti Haavio*. Koulun uskonnonopetus. 288 lk. Hind 48 Smk.

Väärtuslik, põhjalik teos usuõpetuse metoodika alalt, mis käsitleb selle aine õpetamist algkoolist gümnaasiumini. Esitatud on kõik tähtsamad voolud usuõpetuse metoodikas. Ka lapse- ja noorsoopsühholoogia uusimad seisukohad on raamatus arvestatud.

5. *Wilho Siukonen*. Laulun opetusoppi. 135 lk. Hind 18 Smk.

6. *Wilho Siukonen*. Laulunopetuksen tuntitehtäviä. 16 lk. Hind 5 Smk.

Esimene raamat sisadab algkooli ja keskkooli alamate klasside lauluõpetuse metoodika, mis on autoril, keda meilgi hästi tuntakse analüütilis-süntheetilise õppeviisi põhjendajana, kujunenud tegelikust tööst ja iseseisvaist uurimustest. Soomes peetakse seda raamatut parimaks algkoolide lauluõpetuse alal. — Teine raamatuks sisaldab 10 laulutunni kava, n. ö. tööjuhatust laulutunniks.

7. *Fanny Stenroth*. Alakansakoulun voimistelu ja leikkiä. 260 lk., 68 pildiga. Hind 27 Smk.

Autor on Soomes tuntud võimlemispedagoog. Tema teos, mis ilmub juba 3. trükis, on suurepärase käsiraamat algkooli alama astme võimlemiseks. See ja harras, otse emalik on see viis, millega autor viib lugejat laste võimlemise ja mängude maailma. Selgesti ilmneb ka sellegi kasvatusharu kõrgem eesmärk: mitte keha, vaid vaimu arendamine.

Trükitud 7. oktoobril 1937.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe 77—3.

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

Väljaandja „Õpetaja“, Tallinn, Pühavaimu 11.

Hind 20 senti.